

*PETRU CIMPOEȘU OR THE COMPRESSION OF THE PERIPHERY IN A
BLOCK OF FLATS*

Aritina Micu

PhD Student, "1 Decembrie 1918" University of Alba-Iulia

Abstract: Coming out from the "sign of gravity" Cimpoeșu Petru's novel Simion the elevator-man "is one of the few books written for the simple delight of the reader" (Daniel Cristea- Enache) and is under the sign of the comic, without this fact having a negative effect on its literary value and thus throwing it into the realm of paraliterature. All the comic situations, the atmosphere of a colourful fair, the puppet show is grafted on a background realism, a period of transition, a tiringly prolonged transition which lacks a terminus point. Such a slum, post-communist, compressed on the vertical, in the womb of a block of flats on the Sheep Street (symbolic name with a biblical connotation), is revealed to the reader, who consumes avidly the narrations that open in a multi-level system and offers, in their turn, to each character the possibility to sustain, to sell their own role. The novel is a lenient mirror, a mild contrast with a prose that is "too deformed, too wry, too intellectual, even when or especially when it pretends to be self-fiction." (Horia Gârbea)

Rezumatul lucrării:

Ieșind de sub „zodia gravității”¹ romanul lui Petru Cimpoeșu, Simion liftnicul, „face parte din cele câteva cărți scrise pentru simpla înseninare a cititorului”² și stă sub semnul comicului, fără ca acest lucru să-i știrbească valoarea literară și să-l arunce în spațiul ingrat al paraliteraturii. Toate situațiile comice, atmosfera de bâlci colorat, spectacolul cu marionete se greșează pe un realism de fond, perioada de tranziție, o tranziție obositor prelungită căreia îi lipsește punctul terminus. Romanul este o oglindă îngăduitoare, blândă în contrast cu proza „prea contorsionată, prea crispată, prea intelectuală, chiar și atunci sau mai ales atunci când se pretinde autoficțiune”.³

Keywords: slum/ outskirts, center and periphery, post-communist society, period of transition

Într-o cronică apărută în *România literară*, Luminița Marcu considera acest roman: „o mică bijuterie de umor sec, de ironie și parodie bine ținute în frâu, o frescă în linii esențiale a

¹ Daniel Cristea- Enache, *La bloc*, în „Adevărul literar și artistic”, București, 8 februarie 2005, p.5.

² *Ibidem*.

³ Horia Gârbea, *Interviu cu Petru Cimpoeșu*, în „Ramuri”, nr. 1, Craiova, 2008.

societății românești postdecembriste”.⁴ Deși textul scriitorul băcăuan atrage atenția criticii autohtone, mai ales după ce primește în Cehia cele două premii „Magnesia Litera” (Cartea anului și Premiul pentru traducere), doar Sanda Cordoș în articolul publicat în revista „Vatra” deschidea un interesant palier de interpretare considerând că în construcția personajelor care populează acest roman „*Cimpoesu lucrează cu banalitatea unor biografii citadine mai degrabă de periferie (mahala)*”.⁵

O altfel de mahala, postdecembristă, comprimată pe verticală, în pânțele unui bloc de pe strada Oilor (nume simbolic cu trimitere biblică), se dezvoltă cititorului care consumă avid narațiunile deschise ca într-un sistem multi-level și oferă, pe rând, fiecărui personaj posibilitatea de a-și susține, de a-și vinde partitura. Înghesuiți în apartamente și garsoniere cu pereți subțiri, moștenire a perioadei comuniste, oamenii trăiesc așa cum remarcă Mircea Iorgulescu, „*într-un colectivism olfactiv*”⁶ și auditiv. Autorul reușește să facă din acest spațiu comun și totuși privat axa romanului său, încetinește imaginea și amplifică sunetul oferindu-i generos cititorului posibilitatea de a se bucura din plin, nu doar pe gaura cheii, de spectacolul lumii. „*Arhivarului noii umanități de după '90*”⁷ nu-i scapă nimic, surprinzând toate tipologiile care populează România postdecembristă, aglomerându-le pe scara unui bloc, care reface în miniatură imaginea întregii țări. Trebuie stabilită de la început nota comună a personajelor din acest roman: o oarecare naivitate și apetența pentru miracol, generate de nevoia unui nou centru, „*o infantilizare patologică*”⁸, boală contactată din perioada comunistă când cetățeanul era pus la adăpostul unui stat părinte ce-și asuma rolul de protector în schimbul unei supunerii oarbe. Dorința de a se învecina cu miracolul, nevoia de spiritualitate se traduce și în ușurința acceptării unui ciudat păstor, umilul cizmar de la parter, care ar putea să le dea ceea ce caută: „*o confirmare de sine, un sens(...), mai degrabă un sens al propriilor iluzii, cel mult sensul prezentului, al zilei de azi, rareori și al celei de mâine*”.⁹

Primul personaj care își vinde povestea, doamna Peleghia, face parte din „*grupul intelectualist*”¹⁰, dar e prinsă într-o relație adulterină cu un vecin de la etajul 5, asupra căruia autorul aruncă „*un vâl de mister onomastic*” numindu-l pe tot parcursul romanului „*domnul al*

⁴ Luminița Marcu, *Umor și metafizică*, în „România literară”, București, An XXXIII, nr. 25, 27 iunie 2001

⁵ Sanda Cordoș, *Scara păcătoșilor*, în „Vatra”, Târgu Mureș nr.11-12, 2003, p. 159.

⁶ Mircea Iorgulescu, *Viața la români după evenimente*, în „Revista 22”, An XII, nr. 51, 18 decembrie 2001, p.15.

⁷ Alex Goldiș, Alex, *Elegie pentru optzecism*, în „Cultura”, nr. 186, 14 august 2008.

⁸ Cristina Timar, *Teză de doctorat. Romanul tranziției*, Târgu-Mureș, 2010.

⁹ Petru Cimpoesu, *Simion liftnicul*, București, Ed. Polirom, , 2011, p. 90.

¹⁰ Luminița Marcu, *Op. cit.*

cărui nume îl trecem sub tăcere". Așadar, pe această „scară a păcătoșilor”¹¹, primul viciu este adulterul. Păcatul acesta nu generează conflicte în interiorul familiei doamnei Peleghia, pentru că ea este căsătorită cu un Costică aproape absent și comod, care nu pune prea multe întrebări. Domnul al cărui nume autorul se încapățânează să-l treacă sub tăcere este o prezență interesantă măcar prin teoriile îndrăznețe pe care le formulează despre Sfânta Treime, pe care o definește prin analogie cu părțile componente ale unui computer: „*hardul ar fi Dumnezeu-Tatăl, softul e Duhul Sfânt, iar Iisus este inertfața.*”¹² Discuțiile dintre cei doi protagoniști ai acestei relații ilicite, depășesc limitele unui discurs banal între îndrăgostiți și alunecă în zona subiectelor serioase, îndrăznețe. Scriitorul nu-și pierde latura umoristică și chiar dacă subiectele sunt serioase, de multe ori amendează comportamentul personajelor care contrastează cu profunzimea problemelor dezbătute. Astfel, în timp ce își dezvoltă teoria interesantă despre „*creștinismul somnambul al românilor*”, domnul de vârstă mijlocie căruia naratorul îi ascunde până în final numele, este victima unui accident stupid și umilitor: încercând să lovescă o minge, cade și se lovește destul de rău.

Pe această veritabilă arcă a lui Noe se aglomerează și alte „specii” ale realităților românești postdecembriste: domnul Toma, „*un posedat al adevărilor absolute*”¹³ care împarte lumea în două categorii diferite, cei care ascultă și cei care nu ascultă emisiunile BBC în limba română; Eftimie, inocentul profesor de biologie, o victimă sigură a femeilor (părăsit de soția sa și acuzat de eleva Lenuța Ciobanu că ar fi lăsat-o însărcinată); Elefterie Popescu, un împătimit al sistemelor de loterie, perdantul prin excelență; domnul Ilie, un Dănilă Prepeleac modern, care pe baza unui târg asemănător ajunge posesorul unei garsoniere în blocul de pe strada Oilor; domnul Anghel, imaginea funcționarului model, chinuit de o boală de piele ce îi cauzează mâncărimi insuportabile, dar și de o nevestă cicălitoare; Nicostrat Zăvorâtul, exoticul yoghin care dă contra cost lecții de kamasutra și este poreclit așa pentru că ușa de la garsoniera lui este permanent deschisă; elevul genial Temistocle, un biet orfan găsit în lift și adoptat de bunica Elemosina; nu în ultimul rând, domnul Ion-șeful-de-scară, fost angajat cu o funcție modestă la securitate care se zbate pentru buna funcționare a acestui spațiu locativ și pentru elaborarea unor anunțuri cât mai reușite ale asociației de proprietari pe care o reprezintă.

Pe lângă acești locuitori de drept ai blocului sunt și alte personaje „adoptate”: domnul Vasile și doamna Alis, permanent în vizită la doamna Peleghia, fiica lor, sunt figuri importante

¹¹ Sanda Cordoș, *Op. cit.*

¹² Petru Cîmpoșu, *Op. cit.*, p.134.

¹³ Mircea Iorgulescu, *Op. cit.*

ale acestei comunități, mai ales datorită funcției pe care o avusese domnul Vasile pe vremea răposatului; domnișoara profesoară Zenovia Sempronian vizitatoare asiduă a blocului care urmărește cu atenție destinul elevului său preferat, Temistocle, și beneficiază de lecțiile de yoga ale lui Nicostrat Zăvorâtul.

Mai este posibilă în lumea contemporană, în spațiul comprimat al unui bloc de locuințe apropierea autentică de Dumnezeu? „*Cum ar fi posibilă sfințenia la bloc, în condițiile zilei de azi?*” e întrebarea pe care ne-o adresează scriitorul prin vocea unuia dintre personajele sale, doamna Peleghia. Răspunsul vine printr-un alt personaj, umilul cizmar Simion, care se blochează în el pentru a duce o adevărată viață spirituală, după ce fusese pregătit și îndemnat „*de către un înger care i se arată în travesti profan, cu pantofii la reparat*”¹⁴. Cizmarul, prin dialogul cu îngerul cu Dumnezeu reabilitează o meserie denigrată de acțiunile unui conducător care are inițial această modestă ocupație.

La început, blocarea liftului trece neobservată de ceilalți locatari, numai autorul numără zilele și capitolele, „*după o contabilitate biblică de la moartea liftului*”: ziua întâi (adică a treia), ziua a doua (adică a patra). Primul care descoperă motivul real al nefuncționării liftului este, așa cum era și firesc prin funcția pe care o deținea, Ion-șeful-de-scară. Încearcă să soluționeze această problemă neașteptată printr-un dialog cu bătrânul, dar răspunsurile acestuia îl dezarmează. Atunci când șeful de scară îi sugerează să găsească un alt loc pentru rugăciune, de exemplu biserica, răspunsul fostului cizmar este semnificativ pentru întreaga realitate românească: „*Vai,vai,vai, vorbești de parcă n-ai ști ce înghesuială e acolo și cum se calcă în picioare unii pe alții!De parcă n-ai ști că mulți se duc la biserică numai din cauză că au nevoie de un alt Ceaușescu- pentru ei Dumnezeu e un înlocuitor al acestuia*”.¹⁵ Crezând că lucrurile se vor complica și fără o soluție reală, șeful de scară încearcă să ascundă cauza blocării elevatorului. Dar în spațiile mici, veștile circulă repede și oamenii află ce s-a întâmplat. Locatarii acceptă cu neașteptată ușurință învecinarea cu miracolul și Simion cizmarul, bătrânul discret de la parter, devine Simion liftnicul, un îndrumător spiritual, căruia tot mai mulți vin să-i ceară sfaturi. Din ce în ce mai puțini sunt deranjați de blocarea liftului, iar ultimul etaj se transformă într-un loc de pelerinaj, oamenii căutând soluții pentru probleme personale, cele mai multe dintre ele prozaice: domnul Anghel caută o soluție pentru inexplicabila sa boală de piele, profesorul Eftimie încearcă să-și dovedească nevinovăția în cazul elevei Lenuța Ciobanu,

¹⁴ Sanda Cordoș, *Op. cit.*, p.160.

¹⁵ Petru Cimpoeșu, *Op.cit.*, p.75.

iar doamna Peleghia vrea să scape de remușcările cauzate de o minciună nevinovată (îl minte pe „domnul la cărui nume îl trecem sub tăcere” că bea apa sulfuroasă pe care acesta i-o recomandase ca medicament). Când Temistocle, al cărui destin nu întâmplător se leagă tot de imaginea liftului (fusesse abandonat de părinți și găsit de bunica Elemosina în acest loc), își mărturisește dorința de a muri, răspunsurile lui Simion, simple, dar profunde, îl ajută să vadă dincolo de o stare de moment. Și pentru cizmarul profet este un moment decisiv, pentru că acum își găsește discipolul, alături de care pornește într-o călătorie, nu se știe unde. Înainte de plecare, Simion lasă o ultimă învățătură, „*Parabola blocului de locuințe*” prin care anunță ambiguu „*un timp de final al exodului și de intrare în țara făgăduită sau un timp ce premerge Apocalipsei, un final de istorie și de țară pentru care promisiunile de salvare au devenit imposibile?*”¹⁶

Dacă în romanul lui Dan Lungu, *Raiul găinilor*, mahalaua se reducea la imaginea unei singure străzi de la periferia Bacăului, romanul lui Petru Cimpoescu comprimă aceeași imagine în scara unui bloc cu opt etaje. Această mahala înghesuită pe verticală are privilegiul de a reproduce la o scară mai mică realitățile întregii țări. Apariția unui „ales” în rândurile acestei umanități decăzute, dezorientate prin pierderea centrului ordonator oferă, cel puțin pentru o perioadă scurtă de timp, iluzia salvării.

„*Marele roman al tranziției românești*”¹⁷ cum îl numea Tudorel Urian reușește în egală măsură să provoace râsul, dar și să îndemne cititorul la meditație

Bibliografie

1. Boldea, Iulian, *Interviu cu Petru Cimpoescu: A scrie înseamnă a citi lumea*, în „România literară”, București, nr.20, 2014
2. Cimpoescu, Petru, *Simion liftnicul*, București, Ed. Polirom, , 2011
3. Ciocan, Iulian, *Un bloc de locuințe ca o țară*, în *Contrafort*, Chișinău, nr. 9-11 (83-85), septembrie-noiembrie 2001
4. Cordoș, Sanda, *Scara păcătoșilor*, în *Vatra*, Târgu Mureș, nr.11-12, 2003
5. Cristea- Enache, Daniel, *La bloc*, în *Adevărul literar și artistic*, București
6. Gârbea, Horia, *Interviu cu Petru Cimpoescu*, în *Ramuri*, Craiova, nr. 1, 2008
7. Goldiș, Alex, *Elegie pentru optzecism*”, în *Cultura*, nr. 186, 14 august 2008.

¹⁶ Sanda Cordoș, *Op. cit.*, p. 161.

¹⁷ Tudorel Urian, *Minunea de la etajul opt*, în „Cuvântul”, Anul VII (XII), nr. 9 (293)

8. Iorgulescu, Mircea, *Viața la români după evenimente*, în *Revista 22*, An XII, nr. 51, 18 decembrie 2001
9. Marcu, Luminița, *Umor și metafizică*, în *România literară*, București, An XXXIII, nr. 25, 27 iunie 2001
10. Mihali, Ciprian, *Centru și periferie: complicații și complicități*, <http://atelier.liternet.ro>
11. Timar, Cristina, *Teză de doctorat. Romanul tranziției*, Târgu-Mureș, 2010
12. Urian, Tudorel, *Minunea de la etajul opt: Tranziția pe strada Oilor*, în *Cuvântul*, Anul VII (XII), nr. 9 (293), 2001